

בת שבע

בת 30

מאת דני קרוון

דני קרוון, המעצב והפסל שעבד עם
הלהקה מראשית דרכה, מעלה מחשבות
ליום הולדתה.

"תא", כוריאוגרפיה: רוברט קוהן,
רקדנים: נורית שטרן, רחמים רון,
דוד דביר, צילום: יעקב אגור
"CELL", CHOREOGRAPHY: ROBERT COHAN,
DANCERS: NURIT STERN, RAHAMIM RON,
DAVID DVIR, PHOTO: JACOB AGOR

1 אולם הסינרמה בתל-אביב חגגה להקת בת-שבע שלושים שנה להווסדה. הערפל שעלה על הבמה הפך את התאורה לתפאורה מקסימה, המשתנה, נמוגה, ומחפשת לה מוצא מעלה, מעלה. מעבר למסכי האור ובתנועה הזורמת על הזכרונות והשאלות. מי זאת אותה? להקה נפלאה? מתי נולדה? מי הרה אותה? מי הפיח בה רוח חיים? מי הפך אותה להצלחה בינלאומית? למטאור בשמי המחול העולמי?

כבר בהופעתה הראשונה בפסטיבל המחול הבינלאומי בהולנד, הופעה שהייתה הצלחה מהממת, כתב מי שהיה האורים ותומים של ביקורת המחול, המבקר הניו-יורקי קלייב ברנס: "בת-שבע מחקה בהינף מחול את כל הלהקות הידועות והמוכרות שהופיעו בפסטיבל". אז, בהולנד, כבשה לעצמה להקת בת-שבע מקום נכבד ביותר בצמרת להקות המחול בעולם. כח התנופה הסוחפת, ההופעה הגברית מול הנשית, היכו את הקהל והביקורת בתדהמה.

שלושים שנה אחרי כן, מופיעה על בימת הסינרמה להקה אחרת שלא יודעת, שלא מתעניינת, שאולי אינה רוצה לדעת, מה היה בימים ההם של תחילה וגם בימים ההם, האחרים שאחר כך, שהיו קשים ואפילו רעים. ימים שחורים, אפורים, שלפעמים ביישו את עברה המפואר. בימי ההנהלה של ביל סטרום.

משה אפרתי, ממייסדי הלהקה, מרקדניה הראשיים וכוריאוגרף שלה, לא בא לחגוג את יובל השלושים. רינה שיינפלד לא קמה ממקומה בערב הפתיחה. רנה גלוק, גליה גת, נורית שטרן, רותי לרמן, פמלה שארני והאחרים קמו לבקשת הכרוז שעל הבמה, לצליל מחיאות הכפיים של הקהל הנרגש. גם אני התרגשתי. ואז בא הזעם. רק לאחר שישבו, הבינו הרקדנים המייסדים של הלהקה שהם רק חלק מגימיק של הקמות והושבות, משונות ומוזרות, המנסות לקשור את האולם עם הבמה, שעליה התחוללה הופעה סוחפת ומרשימה של מחול עכשווי. מחול שהוא חג, החוגג שלושים שנה של הלהקה, שאותה הם ייסדו. היתה זאת הופעה בפני אולם מלא מפה לפה, בפני קהל שנשחף, נהנה, מגיב, משתלהב, משתלב נפלא!

אני זוכר את מנהל הלהקה, הכוריאוגרף והרקדן אוהד נהרין, כשהגיע לראשונה ללהקה מטבעון עם אמו. נער צעיר וזקוף, אני זוכר איך צעד את צעדיו הראשונים בסטודיו של הלהקה ואחר כך על הבמה. אני זוכר איך ביקש להתקבל לבית-הספר של מרתה גראהם בניו-יורק ואיך אמרו לו שעדיין מוקדם, שעליו ללמוד כאן ואחר כך יוכל להמשיך שם במקדש, אצל הכוהנת הגדולה. והוא בכל זאת הלך, ומבית-הספר של גראהם במנהטן הגיע אל הבמה בלהקתה שלה, והפליג דרך הנסיון המנהטני אל מחוזותיו שלו. כן שלו, ובתחושה חזקה לקצב, לימן, לחלל, לבמה, לתנועה, לקול ולצבע הוא חזר לכאן ואת כל הידע, היכולת והכשרון הזה הביא אתו לכאן, לערב הזה.

אז, בהולנד, כבשה לעצמה להקת בת-שבע
 מקום נכבד ביותר בצמרת להקות המחול בעולם.
 כח התנופה הסוחפת, ההופעה הגברית מול הנשית,
 היכו את הקהל והביקורת בתדהמה

כן, אבל לערב הזה לא הגיעה בת-שבע דה רוטשילד. מדוע? הרי היא שהקימה את הלהקה הזאת, שאספה את כל הרקדנים של אז, של ההתחלה, שהביאה את מרתה גראהם הגדולה אליהם. איפה את בת-שבע דה-רוטשילד? בת-שבע, שלא רצתה לבוא לחגיגות השלושים של הלהקה, שדוחה כל קשר עם הלהקה, שנקראת על שמה, שהיא זאת שייסדה אותה ואחר-כך ביקשה להסיר את שמה שלה ממנה ולהיפטר מאותו יצור יציר כפיה.

ובכל זאת, היום שלושים שנה אחרי, אסור לשכוח שלהקת בת-שבע

של היום, זאת שמלאו לה שלושים, ממש כמו לבתי נועה, שנולדה כשמרתה גראהם הגיעה לישראל, ולקחה אותה בזרועותיה, כפי שלקחה אז את הלהקה הזאת שנולדה לבת-שבע והסכימה, יחד עם בת-שבע, לגדל אותה, ללמד אותה, לטפח אותה, כמחווה לבת-שבע דה-רוטשילד, זאת שתמיד עזרה לה.

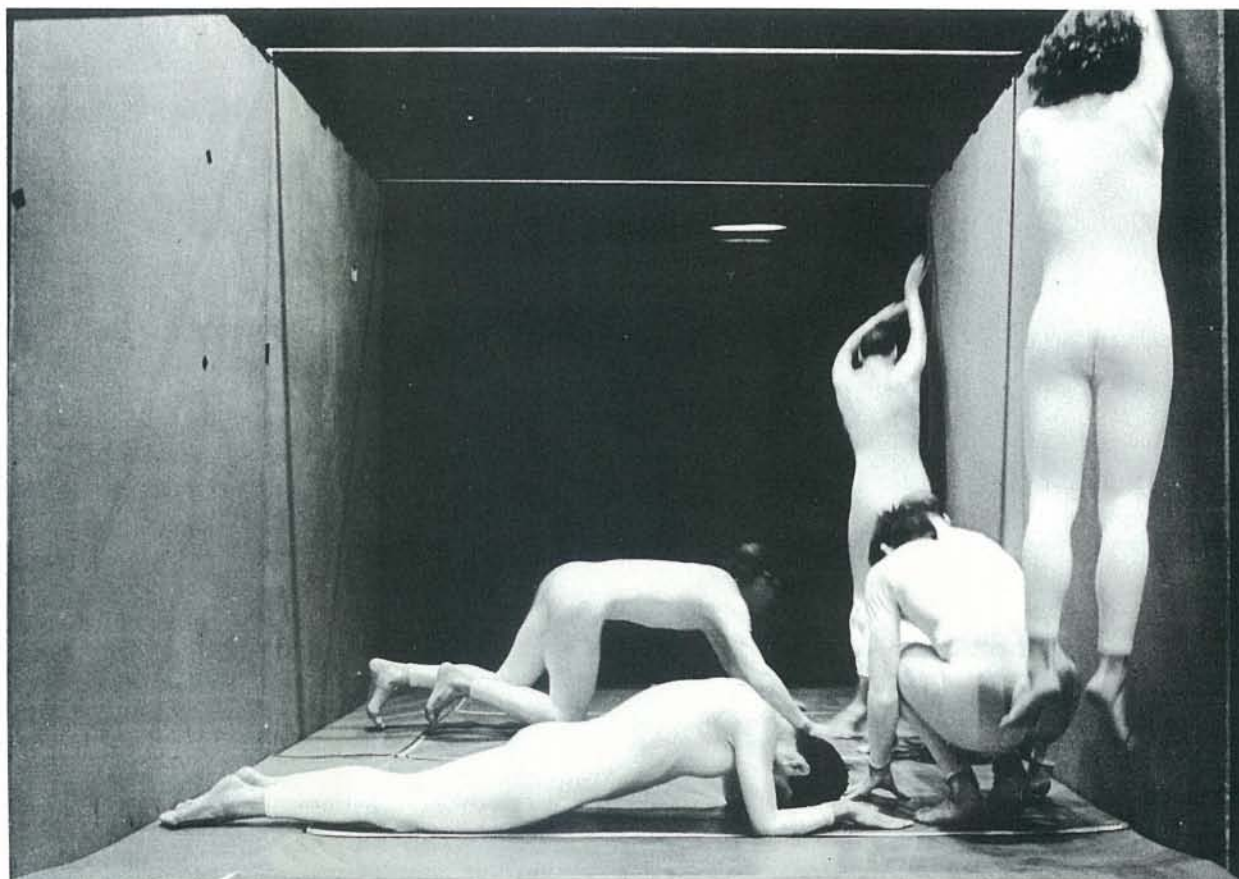
מרתה הגדולה, הכוהנת הגדולה של המחול, מרתה האגדית, הסכימה לעזור ולהקים את הלהקה. בטכניקה שלה, טכניקה של שימוש הגוף בחלל הבמה ובריציפתה, בתלבושות ותפאורות ונתנה רשות בלעדית

להשתמש בכוריאוגרפיה שלה. דבר כזה לא קרה עד אותם ימים. עבודותיה של גראהם, שיצרה עבור עצמה וללהקה, נמסרו בפעם הראשונה והועברו ללהקה חדשה, צעירה, לא ידועה, שעדיין לא היתה למעשה קיימת. היום כל להקה בעולם יכולה לרכוש את הכוריאוגרפיות של מרתה גראהם תמורת כ-50,000 דולר. מרתה הגדולה, האגדית, שכל כך רצתה להשאר כאגדה. חבל שהאגדה תלך ותיעלם על במות המחול, שלא ידעו ולא הבינו את רוחה. חבל.

בשנת 1963, לפני ייסוד בת-שבע, בסטודיו של מיה ארבטובה נכון מרתה גראהם, בת-שבע דה-רוטשילד, גארי ברטיני, פרנסואה שפירא, רות הריס (שהיתה מנהלת החזרות) ואני, בזכות התפאורות, שכבר יצרתי ללהקה של מרתה גראהם, בניו-יורק. רנה גלוק הצעירה מנהלת את החזרה-האודישן-המבחן ורקדנים צעירים שזורים שורות-שורות, חלקם תלמידים לשעבר בבית-ספרה של מרתה בניו-יורק, וחלקם תלמידי תלמידיה, מציגים בפניה את יכולתם וגראהם היא הפוסקת מי ללהקה ומי מחוצה לה.

נכון, היו אז בארץ להקות מחול, שהתקבצו מדי פעם סביב לרקדנים - כוריאוגרפים להופעות. ועוד לפני כן היו להקות של גרטרוד קראוס, שרה לוי-תנאי, דבורה ברטנוב, נעמי אלסקובסקי, נועה אשכול, ואם שכחתי מישהו, יסלח לי.

נכון שהיה אז כבר התיאטרון הלירי של אנה סוקולוב, מי שהיתה רקדנית בלהקה הראשונה של מרתה גראהם. מצב זה של המחול בארץ, הוא שהביא את בת-שבע דה-רוטשילד להחלטה, להקים

"ריבאונד", כוריאוגרפיה: אליזבת סטראב,
 צילום: שוש קורמוש
 "REBOUND", CHOREOGRAPHY: ELIZABETH STRAB,
 PHOTO: SHOSH KORMOSH

"LITTLE EASE", כוריאוגרפיה: אליזבת סטראב,
 רקדן: יוסי יונגמן, צילום: שוש קורמוש
 "LITTLE EASE", CHOREOGRAPHY: ELIZABETH STRAB,
 DANCER: YOSHI YUNGMAN, PHOTO: SHOSH KORMOSH

בת שבע בת 30

להקה משלה. כי הרי היו רקדנים טובים בארץ והיה רצון עז, להקים להקה קבועה.

היה אז קהל, קהל מצומצם. בקופות נשארו הרבה כרטיסים. הברונית הזרימה כספים, הזרימה רצון, והרבה אהבה והתמדה, וכך היא הקימה מפעל נפלא בתנאים חלוציים.

והרקדנים, שהיו מטובי הרקדנים בארץ וכוריאוגרפים, חלקם מלהקתה של גראהם וחלקם כאלה שגראהם המליצה עליהם, באו לעבוד עם הלהקה החדשה. הגיעו תכניות של התפאורות, שאיטמו נגוצי הגדול עיצב בשביל מרתה וכאן, בתל-אביב, שמן (זאב הלפרין) מבצע אותן, בנגריה שלו, במגרשי התערוכה. הוא מבצע את "הגן אחוז המלחמה", תפאורה שהיא כשלעצמה פסל נפלא, המשמש כתפאורה.

התלבושות הן כמובן של מרתה גראהם, והיא באה וחזרת ומגיעה ומלטשת ומלטשת עד לחזרה הגנרלית, הנערכת באולם קולנוע בהרצליה.

מי שהיה שם, לא ישכח את אותו הערב, את הלילה הארוך הזה של לידת הלהקה. על במת הקולנוע גראהם מסתובבת ושונה ושונה. היא מאושרת, שסוף סוף יכלה לגמול לבת-שבע דה-רוטשילד על כל שעשתה למענה, בכל השנים ההן. ואומללה, על שהמחולות שלה והתפקידים שלה עצמה, מבוצעים על ידי רקדניות ורקדנים צעירים, ישראלים, בלהקה אחרת.

מרתה הגדולה, הכוחנת הגדולה של המחול, מרתה

האגדית, הסכימה לעזור ולחקים את הלהקה. בטכניקה

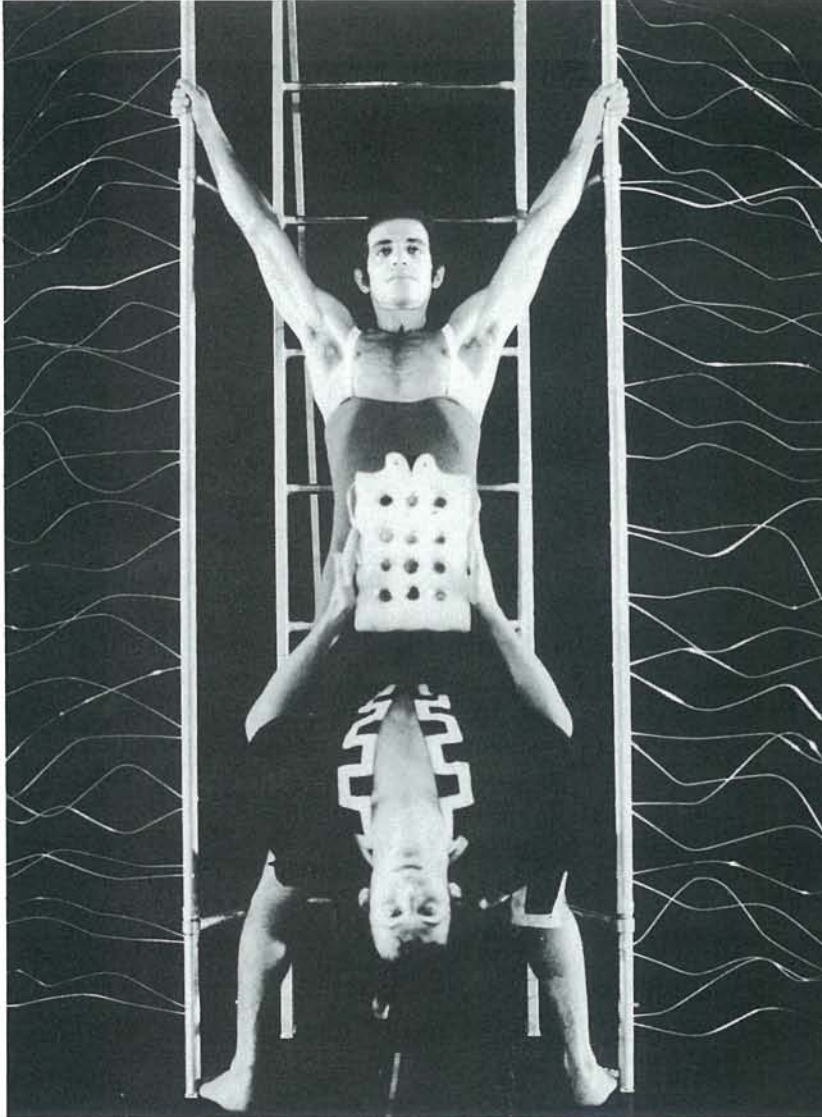
שלה, טכניקה של שימוש הגוף בחלל הבמה

ופריצפתה, בתלבושות ותפאורות ונתנה רשות

בלעדית להשתמש בכוריאוגרפיה שלה

יבוא היום, ומישהו יכתוב את הסיפור הנפלא, המעניין, הנורא והמרתק הזה, שהוא כמו אחת הטראגדיות היווניות, שמרתה עצמה רקדה. אמא הרוצחת את ילדיה - "מדיאה". לא, הם לא היו מלאכים, ה"ילדים" הרקדנים. הם לא יכלו ולא היו מסוגלים להודות, כל הזמן להודות לברונית על נדיבותה. הם לא תמיד כבשו את רגשותיהם, תביעותיהם, טענותיהם, את קנאתם באולם החזרות. אבל על הבמה הלהקה היתה נפלאה.

כוריאוגרפים ידועים הגיעו ויצרו עבודות חדשות על גופם וחידשו ריקודים ישנים שלהם. הרקדנים הישראלים עצמם יצרו אף הם

"החלום", כוריאוגרפיה: מארתה גראהם, רקדנים: יאיר ורדי, אהוד בן-דוד, צילום: מולה הרמתי
"DREAM", CHOREOGRAPHY: MARTHA GRAHAM, DANCERS: YAIR VARDI, EHUD BEN-DAVID, PHOTO: MULA HARAMATI

כוריאוגרפיות ללהקתם. היו אלה נסיונות שזכו להערכה בינלאומית.

בת-שבע דה-רוטשילד הזרימה כספים, בנתה סטודיו חדש וכסתה את ריצפתו בעץ ולינוליאום. עטפה אותו במראות וסידורי תאורה וחדרי הלבשה, ודאגה למשכורות ומנהלת חשבונות - מפעל תרבות עם כל הסיבוכים וההתחייבויות הכרוכים בו. ומפעל שהציבור אינו שש להשתתף בהחזקתו. האולמות התמלאו ונוצרו חוגי מעריצים, המאוהבים במחול המודרני, בסגנון גראהם בלהקה. המחול חדר לתודעה, כפי שצריך, כשם שלא ייתכן אחרת בחברה שוחרת תרבות.

ואז בא המהפך, ולפתע הברונית הקימה את האחות, את המתחרה, את הלהקה האחרת, הצעירה והמפונקת, את בת-דור. והיא מתרחקת מבתה הבכורה, מלהקתה שלה, הנושאת את שמה.

וכשהיא מבקשת לכפות על רקדני בת-שבע להצטרף לבת-דור ולמזג את שתי הלהקות ללהקה אחת בהנהלת גינט אורדמן, הכל עומד להתפרק. כאן נכנסת אשה נוספת לתמונה, והיא יושבת-הראש של המועצה לתרבות ואמנות, לאה פורת. לא רבים יודעים היום, שאם להקת בת-שבע קיימת עדיין, היא קיימת הודות לאותה אשה אחת ויחידה, שהייתה אז מעין שרת האמנויות וברגע המשבר, כשחבר מתהפכת איימה לגרש את רקדני הלהקה מגן העדן של הברונית, היתה זו היא, שבתוקף סמכותה ותפקידיה והתקציבים שעמדו לרשותה, לקחה על עצמה את המשימה. ובעזרתו של גדעון פז, מנהל הקרן לתרבות אמריקה-ישראל ועוד מספר ידידים, הצילו, כן ממש הצילו את הלהקה, להקת בת-שבע מפיוזור וכליון.

אני, שליוויתי את הלהקה מאז הקמתה, ישבתי באין ספור ישיבות מרגשות וקשות, בוועדות השונות, בתחילה עם בת-שבע דה-רוטשילד ומרתה גראהם ובהמשך עם לאה פורת וגדעון פז. ראיתי וחוויתי את החוויה המסובכת והנפלאה הזאת, של טווית פקעת חוטים, עד לעת שממנה יצאו הפרפרים הנפלאים האלה, שריחפו מעל הבמות בארץ ובעולם.

ראיתי וחוויתי את החוויה המסובכת והנפלאה

הזאת, של טווית פקעת חוטים, עד לעת שממנה יצאו

הפרפרים הנפלאים האלה, שריחפו מעל

הבמות בארץ ובעולם

ההסטוריה הקצרה כל כך של שלושים שנה, מה היא לעומת להקות ומפעלי-תרבות אחרים בארץ ובעולם? כן, שלושים שנה, שהיו מסכת מורכבת של עשרות רבות של בני אדם, שתרמו, כל אחד בדרכו שלו, מזמנם וכשרונם ושהאמינו ואהבו את מה שעשו. ובבוא העת פרשו, כל

וכעת, שוב צעירים חדשים, שהצטרפו ללהקה ותורמים
כל מה שיש להם ומביאים את הלהקה, בהדרכתו של
אוהד נהרין, לאחת מפסגות הריקוד, הגבוהות מאלה
שידעה מאז ומעולם

אחד לדרכו, ואחריהם באו אחרים, חדשים, שהמשיכו ותרמו משלהם,
לבסוף הלכו גם הם לדרכם. וכעת, שוב צעירים חדשים,
שהצטרפו ללהקה ותורמים כל מה שיש להם ומביאים
את הלהקה, בהדרכתו של אוהד נהרין, לאחת מפסגות
הריקוד, הגבוהות מאלה שידעה מאז ומעולם. וכך
יחלפו השנים, ואחרים שיבואו תחתם, ישכחו גם אותם
ולא יידעו, ולא יזכרו מי ומה קדם להם...

חבל שזה כך, חבל. כי הרי אין תרבות ללא הסטוריה, ללא
המשך, אין צמיחה. אין עלים ללא ענפים, אין ענפים
ללא גזע, ואין גזע ללא שורשים - שלא לדבר על
פריחה ופרי. אין תרבות ואין מחול ללא היותו חלק
ממה שהיה, שאינו המשך וחוליה בשרשרת,
המתמשכת כל הזמן, שהאדם מסוגל להיות אדם
ובן תרבות.

לכן אסור לשכוח
בחג זה של הלהקה את
לאה פורת ואת כל אלה, שייסדו
להקה נפלאה זו.

להקה, שלידתה היתה כבר לאגדה, והיא
אחד מעמודי התרבות שלנו, שמשורשיה
פרחו הפרחים והניבו הפירות הנפלאים,
שהבשילו וניחוחם עלה מעל בימת אולם
הסינרמה באותם ערבים נפלאים בחגיגות
השלושים להולדתה.

"קרקס המחולות של סטרוינסקי", כוריאוגרפיה: פול סנסרדו
וחברי הלהקה, רקדנים: נירה פז והלהקה
"STRAVINSKY DANCE CIRCUS", CHOREOGRAPHY: PAUL
SANASARDO, AND MEMBERS OF THE COMPANY, DANCERS: NIRA
PAZ AND COMPANY